

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:51
sssjournal.com

pp.6938-6959
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 09/10/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 11/12/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 11.12.2019

**WATTPAD'DE KADINLIK-ERKEKLİĞİN İZLEKLERİNİ SOSYOLOJİK
PERSPEKTİFLE SÜRMEK: DELİ DİVANE ROMANI ÖRNEĞİ**

DRIVING THE TRACES OF FEMININITY-MASCULINITY THROUGH SOCIOLOGICAL
PERSPECTIVE IN WATTPAD: DELI DIVANE NOVEL

Dr. Öğretim Üyesi. Yonca ALTINDAL

Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Uygulamalı Sosyoloji A.B.D., Balıkesir/TÜRKİYE

Hilal BAYRAMIÇ

Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğrencisi, Balıkesir/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1948>

Reference : Altındal, Y. & Bayramiç, H. (2019). "Wattpad'de Kadınlık-Erkekliğin İzleklerini Sosyolojik Perspektifte Sürmek: Deli Divane Romanı Örneği", *International Social Sciences Studies Journal*, 5(51): 6938-6959

ÖZ

İnsanlar var oldukları ilk andan itibaren hem bireysel anlamda duygularını paylaşabilmek hem de toplumsal yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla iletişime gereksinim duymuşlardır. Bu iletişimin gerçekleşmesinde ise cinsiyet faktörü açısından farklı uygulamalar ve algılamalar söz konusu olmuştur. Biyolojik olarak tanımlanan kadın ve erkek cinsiyeti ise ataerkil yapının oluşturduğu rol ve kalıplar içerisinde 'ideal kadınlık' ve 'ideal erkeklik' biçiminde şekillenmiştir. Toplumsal yaşamda kültürlerin ve geleneklerin aktarımıyla zamanla oluşmuş rol kalıpları cinsiyetlerle özdeşleşerek kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Bu aktarımın temel aracı ise dildir.

Toplumsal rollerin benimsenmesinde ya da kırılmasında edebi eserlerin rolü de oldukça büyüktür. Edebi eserler oluşturuldukları toplumların kültürüne, bilincine ve duygu dünyasına dair izler taşır ve zaman içerisinde kültürün değişimine ayak uydurarak şekillenir. Toplumsal değişime paralel olarak kadın hakları, kadının toplumda yer alması ve ona değer verilmesi, kısacası kadınla ilgili olan tüm konular Türk edebiyatında özellikle romanlarda tema olarak fazlaca işlenmiştir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, internet ağlarına taşınmış olan bu edebi eserler yalnızca yazılı yayın olmaktan çıkmış ve tek tıkla ulaşılabilen uygulamalar haline gelmiştir. Kolay erişim sağlanmasının verdiği avantajla yaygınlığı günden güne artan bu uygulamalardan biri de gittikçe etki alanını genişleten Wattpad uygulamasıdır. Bu uygulamanın tanınırlığının artması ise herkes tarafından, her an ve her yerde ulaşılacakları ücretsiz uygulama olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda kişiler böylelikle yazılarını daha kolayca paylaşabilmekte ve akıllı telefonlarından bu şekilde kitap okuyabilmektedirler.

Bu çalışmanın temel amacı dijital kitap platformu olan Wattpad uygulamasındaki çalışmalarda kadınlık ve erkeklik rollerinin nasıl yeniden üretildiğini analiz etmektir. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan içerik (anlatı) analizi kullanılarak hem yazılı şekilde yayınlanmış olan hem de Wattpad uygulamasında oldukça popüler olan ve Nehir Erdem tarafından kaleme alınan 'Deli Divane' adlı dijital kitapta temel karakterler tarafından kullanılan ifadeler bağlamında sosyolojik perspektifle irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Roller, Sosyal Medya platformu, Wattpad, Deli Divane Romanı.

ABSTRACT

From the moment they first existed, people needed communication in order to be able to share their feelings in an individual sense as well as to live their social lives. In the realization of this communication there were different practices and perceptions in terms of gender factor. The biologically defined gender of men and women is shaped in the form of 'ideal femininity' and 'ideal masculinity' within the roles and patterns formed by the patriarchal structure. Role patterns formed over time by the transfer of cultures and traditions in social life have been transferred from generation to generation by identifying with the Sexes. The basic tool of this transmission is language.

The role of literary works in adopting or breaking social roles is also quite large. Literary works bear traces of the culture,

consciousness and world of emotion of the societies in which they were created and are shaped by keeping pace with the change of culture over time. In parallel with the social change, women's rights, women's place in society and her appreciation, women's sexuality and all the issues related to women have been studied as themes in Turkish literature especially in novels.

With the development of technology, these literary works that have moved to internet networks have ceased to be written publications and become one-click Applications. One of these applications is Wattpad, which is increasingly expanding its domain with the advantage of easy access. The increasing recognition of this application is due to the fact that it is a free application that can be reached by everyone, anytime and anywhere. At the same time, people can share their posts more easily and read books on their smartphones.

The main purpose of this study is to analyze with sociological perspective how femininity and masculinity roles are reproduced in studies on Wattpad, a digital book platform. The research was examined in the context of the expressions used by the main characters in the digital book 'Deli Divane', which was published both in written form and written by Nehir Erdem, which is very popular in Wattpad application, using content (narrative) analysis, one of the qualitative research techniques.

Keywords: Gender Roles, Social Media Platform, Wattpad, Deli Divane Novel.

1.GİRİŞ

Kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki farklar başlangıç olarak biyolojik temellere dayanmaktadır. Ancak erkek egemen yapının temel nüveleri etrafında kadınlara ve erkeklere ait özellikler, davranışlar ve ön kabuller toplumsal değerlerle oluşturulmuştur. Dolayısıyla toplumun genel yapısı ile savunduğu değerler her iki cinsiyete de farklı roller atfetmektedir. Oluşturulan toplumsal cinsiyet rolleri de özellikle mekânsal ayrımlaşmada kamusal alan ve özel alan pratiklerinde kendisini göstermektedir. Bu ayrımlaşma; erkeği kamusal alanda hâkimiyet kuran, kadını ise özel alanda yani sadece ev içerisinde konumlandırın cinsiyet olarak kabul etmektedir. Altındal'a göre de özel alanda 'iyi ev kadını', 'iyi eş' ve 'iyi anne' olmak zorunda bırakılan kadınlar için kamusal alan kapalı tutulmakta, erkeklere öncelik verilmektedir (Altındal, 2006; 2007; 2009; 2015; 2018; 2019). Bu bakımdan kadınlar, bu eril anlayış doğrultusunda ev içi rollerini (*annelik, ev işleri, iyi eş vb.*) yerine getirmekle yükümlü olarak görevlendirilmektedir. Bunların yanında toplumsal cinsiyet roller etrafında kadınlara; anlayışlı olma, duygusallık, bağımlılık, erkeklere ise liderlik, baskınlık, bağımsızlık gibi özellikler karakterize edilmiştir. Aynı zamanda bu roller erkekleri, para kazanma, güçlü olma ve rekabet etme gibi eylem ve değerlere yöneltmektedir. Eril kurgu etrafında hem kamusal alan, hem de özel alan kadın ve erkek cinsiyetlerine biçilen roller açısından farklı ve eşitlikten uzak bir biçimde şekillenmektedir (Phillips, 1995; Sancar-Üşür, 2000). Buradan bakıldığında cinsiyetçiliğe dair roller asıl olarak doğumdan itibaren öğrenilmekte ve gündelik hayatın pratiklerine her geçen gün yansımaktadır (Sallan Gül ve Altındal, 2018). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet olgusu, Butler'ın (2008) da belirttiği gibi temelde toplumsal ve kültürel bir kurgudur. Böylelikle, toplumsal cinsiyet rolleri kadınlar ve erkekler arasında belirli bir işbölümünü de oluşturarak kamusal ve özel alanda kadına ve erkeğe atfedilen cinsiyetçi rollerin sınırını çizmektedir. Ataerkil toplumlarda, erkeğin her alanda ve her zaman 'güçlü', 'başarılı' ve 'özgür olması'; kadının ise, erkeğe her koşulda 'itaat etmesi' beklenmektedir. Dolayısıyla kadının, birey olarak kabul edilmeyen, başkasına, erkeğe ve aileye bağımlı, kendini özne olarak gerçekleştirilemeyen bir nesne ve öteki olarak tanımlanması söz konusudur.

Görüldüğü üzere ataerkil yapının oluşturduğu kadının toplumdaki rolünü oynaması ve erkeğin karşısında 'pasif', 'itaatkâr' ve 'fedakâr' olması beklenir. Bu değer yargıları yani toplumsal cinsiyet rol kalıpları birçok kurum, mekanizma, gösterge ve olgu tarafından yeniden üretilip desteklenmektedir. Bu üretilen alanların biri de medyadır. Medya içerisinde yer alan yazınlar bu rol kalıplarını kimi zaman açık bir biçimde kimi zaman da metinlerin içerisinde yer alan alt ve gizil anlatılarla yani mesajlarla aktarmaktadır.

Bu mesajlar aynı zamanda edebi eserlerde de cinsiyetçi yapının temel içerimlerini barındırmaktadır. Bir edebi eser türü olan romanlar da, birçok açıdan toplumun genel özelliklerini yansıtmaktadır (Avcı, Koç ve Bayar, 2016: 5). Çünkü romanlar ve öyküler kurgu olmalarının yanı sıra gündelik yaşamı ve toplumsal gerçekliği yansıtan önemli edebi türlerdir. Genellikle toplumda kültüre bağlı olarak romanlarda geçmişten günümüze kadar içerik olarak değişimler ve gelişmeler görülmüştür. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte romanlar yalnızca kütüphanelerden ya da kitap satış noktalarından ulaşılabilen edebi eserler olma özelliklerinden çıkarak farklı boyutlara taşınmıştır. Bu farklı boyutlara örnek sayılabilecek romanın yeni ve popüler hali e-kitaplar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teknolojinin kitaplar üzerine olan bu gelişmesi zaman ve mekân kavramının ortadan kaldırılmasına yol açmıştır. Yazılı yayınlar günümüzde doğrudan ve daha kolay ulaşılabılır hale gelmiştir. Bu noktada akıllı telefonlardan okunabilir hale gelen ve son dönemlerde özellikle büyük ilgi uyandıran Wattpad uygulaması, okuyucuların her an, her yerde okuma ve yazma özgürlüğünün sağlanmasında oldukça önemli bir noktaya

işaret etmektedir. Bu imkânlılık durumu aynı zamanda kontrolsüzce bilgi akışının çoğalmasına da ortam hazırlamıştır. Çünkü aslında kitap olarak kabul edilmekle birlikte edebi nitelikte sayılamayacak eserlerin yer verildiği bu uygulamaya her yaşta insan erişebilmektedir. Bu ulaşılma beraberinde yer verilen ifadelerin içerimlerinin nasıl aktarıldığının sorgulanması gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada Wattpad uygulamasında yer alan 'Deli Divane (2015) romanı kadınlık ve erkeklik rolleriyle ilgili olan olguların nasıl sunulduğu noktasında sosyolojik yaklaşımla incelenmiştir.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Tarihsel Döngüde Roman ve Değiş(e)meyen Kadınlık

Roman, olmuş ya da olabilecek olayları konu edinen edebî bir türdür. Dünya edebiyatında roman türünün en yetkin örnekleri 20. yüzyılda verilmeye başlanmıştır. Türk edebiyatına bakıldığında ise Tanzimat dönemine kadar romanın yerini Türk edebiyatında masal, efsane, mesnevi gibi türler almıştır. Roman, Türk edebiyatına çevirilerle girmiş bir edebi türdür (Doğan, 2015). Romanın tarihsel dönüşümünde destandan romana doğru bir gelişimden söz edilebilmektedir. Bu gelişimde destan yavaş yavaş roman biçimini almamakta ve değişik yazın türleri arasında destan ya da roman yerine geçmektedir. Kadın konusu ise bu yazın türlerinin tümünde farklı biçimlerde ele alınarak işlenmiştir (Kekeç, 2011: 29). Farklı toplumsal yapılar ve koşullar ister istemez kadının konumunun değişmesinde etkili olmuş ve bu evrimleşme yazın türlerinde de kendisini açıkça göstermiştir.

Eski Türk toplumunda sosyal hayatta kadının üstün konumu destanlarda yerini almıştır. Anelik görevi, Türkler arasında kadına büyük değer sağlamış, destanlar onu ilahi bir varlık, adeta dişi bir Tanrı gibi yansıtmıştır. Yaratılış Destanı'nda Tanrı'ya insanları ve dünyayı yaratması için fikir ve ilham veren Ak Ana'nın bir kadın olarak tasvir edilmesi bu duruma gösterilebilecek önemli bir örnektir. Türk kadın anlayışının destanlara işlenmiş bu çizgileri İslamiyet'ten sonraki Türk destanlarında da aynı şekilde devam etmiştir (Atasever, 2018: 516).

Modern Türk edebiyatının kuruluş döneminde yapılan roman çalışmalarına bakıldığında ise ilk dönem romanlarının batılı metinlerden uyarlandığı, divan geleneğinden beslendiği ve kaçınılmaz olarak da halk hikâyeciliğinden yararlandığı sonucuna varılmaktadır. Modern Türk Edebiyatına geçiş döneminde aşk anlatıları ve kadın konuları bağlamında ortaya çıkan bu eserler Batı kaynaklı olmakla birlikte toplumsal dinamiklerin etkisiyle oluşturulmuştur (Günay Erkol, 2011; Şeker, 2017). Kadınların sosyal yaşamıyla ilgili düzenlemelerin yaşandığı Tanzimat Dönemi'nde yazılan romanlarda yenilikçilik ve Batılılaşma etkisi sürerken, erkeklerin büyük çoğunluğu kendilerine atfedilen toplumsal rolleri yerine getirdikleri görülmüştür (Şeker, 2017: 642). Bu dönemde çok farklı bir değişim görülmemiş yeni sosyal düzenlemelerle kamusal yaşam içerisinde ele alınmıştır. Osmanlı Döneminde intikal eden kadınlığın ve erkekliğin sunumunda temel ataerkil anlayış devam etmiştir.

Türk Edebiyatına bakıldığında romanlarda erkek yazarlar erkek kahramanlarını hep olgunluk dönemlerindeki serüvenleriyle ve sorunlarıyla ele almışlardır. Eleştirmen Jale Parla'ya göre erkekler olgun doğmuş, hesaplaşacakları kişisel tarihleri yokmuş gibi doğru yanlış seçimleri yokmuş gibi yansıtılmaktadır. Parla buna karşılık, kadın yazarların kahramanlıklarını çocukluklarından başlayarak hangi etkiler altında, nelere direnç gösterdiklerini ve kimlik bunalımlarından başlayarak nasıl olgunlaştıklarını anlatmaya özen gösterdiklerini de dile getirmiştir (Parla, 2011: 10-12).

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıpları: Kadını ve Erkeği Kategorize Eden Stereotipler

Bütün toplumlarda doğuştan gelen biyolojik farklılıklar kültürel olarak yorumlanıp değerlendirilir. Böylece kadınlar ve erkeklerin hangi davranış ve faaliyetleri yapabileceklerine, hangi haklara ve güce kimin ne derece sahip olduğuna veya sahip olması gerektiğine ilişkin toplumsal beklentiler değişim gösterir. Bu beklentiler, toplumdan topluma ve aynı toplum içinde bir toplumsal kesimden diğerine kısmen değişse de özünde ortak noktalar vardır. Ancak bu değişime rağmen farklılıklar ve eşitsizlikler varlığını korumakta ve erkek egemen yapının temel kalıpları yeniden üretilmektedir (Ecevit, 2003: 83). Bu beklentilerin ne ile ilgili olduğu toplumsal kalıplar ve rollerle alakalıdır. Toplumsal roller, toplumların bireylere, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda yüklenilmektedir. Bu davranış örüntüleri de toplumun koşullarına göre tarihsel süreçte değişiklik gösterir. Bu değişiklik kişinin davranışsal olarak 'kadınlık' ve 'erkeklik' rollerini ne kadar içselleştirdiği ile de doğrudan ilintilidir.

Toplumsal cinsiyet, erkek ve kadınlar arasındaki toplumsal ve kültürel farklarına göndermeler yapmakta ve toplumsal yapıyı, işbölümü temelinde göstererek stereotipler oluşturmaktadır. Erkek (baba) ve erkek çocuk stereotipleri, kadın (anne) ve kız çocuk stereotipleri hikâyelerde aile yapısına göre incelenmektedir

(Çatalcalı Soyer, 2009: 19). Geleneksel yapının belirgin kadın rolleri medyada ‘iyi kadın’ olarak ‘anaerkil, duygusal, uysal’ ve ‘kötü kadın’ ise ‘bağımsız, bencil, isyankâr’ olarak çizilmektedir (Bilis ve Çatalcalı, 2012: 26). Kadının yanı sıra erkek rolleri medyada gücün sembolü olarak baskın ve otoriter karaktere sahip cinsiyet olarak kabul edilmektedir.

2.2. İdeolojik Aygıt ve Hegemonya Aracı Olarak Medya

Kitle iletişim araçları olarak da adlandırılan medya kavramı özellikle 1920’lerden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram her türden sözlü, yazılı, basılı, görsel metin ve imgeleri içeren iletişim araçlarını kapsamaktadır (Mora, 2008: 5). Temelde medyanın beş ana işlevi bulunmaktadır. Bunlar: 1.Bilgilendirme, 2.Kültürel devamlılık, 3. Toplumsallaştırma, 4. Kamuoyu yaratma ve 5. Eğlendirmedir (Özdemir, 1998: 35-36). Bu noktadan bakıldığında toplumlar medya aracılığıyla bilgilenirken, aynı zamanda medya tarafından da yönlendirilmektedirler. Çedikçi’nin (2008: 20) de değindiği gibi medya tüm insan davranışlarını kapsar. Ayrıca bilgiyi yayar, eğitir, eğlendirir ya da bilgiye yönelik davranışlar sunar. İnsanlar ise bu sayede, görerek, duyarak, okuyarak edindikleri bilgileri çevresindekilere yansıtırlar ve kullandıkları medya aracına olan güvenleri doğrultusunda tutum ve davranışlarını belirlerler. Bu noktada etkili olan şey ise medya dilidir. Dolayısıyla medya, ideolojik bir aygıt olarak uygulanmış olduğu kurallar ve uygulamalar nedeniyle toplumları etkilemekte ve yönlendirmektedir. İdeoloji de bu bağlamda medya aracılığıyla toplumların bakış açılarını doğrudan etki alanı haline getirmektedir. Medya çalışmalarında Louis Althusser ve Antonio Gramsci merkezi bir öneme sahiptir. Althusser’ci anlamda medya kanalları, içerisinde barındırmış olduğu ideolojik yapılanmaya dayalı olarak hareket etmektedir. Aslında bu bir anlamda hegemonyanın göstergesidir. Gramsci’nin rızaya dayalı dediği hegemonya kavramı, topyekün bakıldığında medya ile birlikte topluma ister istemez savunusunu kabul ettirmektedir. Bu kabul ettirme, açıkça görünür bir şekilde şiddet içermemekle birlikte gizil olarak dayatmalarla var olmaktadır.

Kılıç’ın (2015) da bahsettiği gibi medyanın ideolojisine bakıldığında insanların düşünce biçimlerini, tutumlarını, davranış ve eylemlerini biçimlendirdiğini söylemek mümkündür. Medya, kalıplaşmış kadın ve erkek stereotipleri için gündelik toplumsal davranış şekilleri sunmakta olan bir ideoloji biçimidir. Bu ideolojiyi en genel anlamda yönetenler ise siyasi ve ekonomik gruplardır.

Medyanın bir parçası olan bireylerin, medyanın ideolojisini etkileyip etkilemediğiyle ilgili iki temel karşıt görüşten söz edilebilir. Medyanın toplumsal gücü konusundaki bu iki karşıt görüşten bir tanesi medyanın edilgen bir iletici olduğuyla ilgilidir. Bu görüşe göre medya, iletilerin yayılmasında pasif bir konumdadır ve gerçekleri olduğu hâliyle yansıtır. Objektiflik ve yansızlık, medyanın profesyonellik ideolojisinin temel ilkelerini oluşturur. Medya, mevcut durumu nesnel ve tarafsız bir şekilde ortaya koyar. Bunu da büyük ölçüde, her türlü önyargıdan ve baskıdan uzak şekilde gerçekleştirir. Ancak diğer görüşe göre medya, iletişim olayında etkin bir katılımcıdır. Bu görüşe göre ise medya mesajların şekillendirilmesinde aktif roller oynar. Marksist yaklaşım ise medya konusunu çok daha farklı bir perspektiften ele alır. Marksist görüşe göre medya, nesnel gerçekliği çarpıtır. Neo-marksist kuramcılar için ise medyanın ön yargıdan ve tahakkümden kurtulması olanaksızdır. Bunun sebebinin ise toplumda güç odakları olan elitlerin medya üzerinde de etkin olan gücüyle açıklamaktadırlar (Alp, 2011: 103-104). Medya ve ürünleri toplumun ve bireyleri yönlendirerek özellikle ekonomik ve siyasi gücü elinde tutan gruplar tarafından şekillendirilirler.

2.2.1. Sosyal Medya ve Sosyal Medya Türevi Olan İçerik Platformları

Sosyal medya kullanıcılarına; enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir olgudur (Sayımer, 2008: 123). Aynı zamanda sosyal medya, kamu oluşumlu web sitelerinde farklı görüşlerin ve farklı bilgilerin paylaşıldığı geniş çaplı bir alandır. Sosyal medyanın geleneksel medyadan ayrıldığı en önemli nokta ise bireylerin bu alanda kendi içeriklerini oluşturabilmesi, paylaşılan bilgilere yorumda bulunabilmesi ve katkı sağlamasıdır. Bireyler arasında kurulan iletişimde olduğu gibi sosyal medyada da geri bildirimli ve çok kanallı bir iletişim ağı söz konusudur. Bilgi aktarma işlevinin yanı sıra bireylerin iletişim kurmasını da hızlandırmaktadır.

Bugün bilgi aktarımı sosyal medya kanalıyla; Facebook, Youtube, Twitter, Wattpad ve benzeri iletişimin vazgeçilmez platformlarında içerik paylaşımlarıyla gerçekleşmektedir. Sosyal medya profesyonel kullanıcılar tarafından oluşturulan içerikler ve sosyal iletişim ortamları sayesinde profesyonel olmayan kullanıcıların içerikler oluşturup paylaşmasına imkân tanımaktadır (Engin, 2015: 3).

Popüler olan sosyal medya ağlarına bakılacak olunursa duygu ve düşüncelerin ortak kullanım ağları Blog (1994), Facebook (2004), Youtube (2005), Twitter (2006) ve Instagram (2010)’dır. Bu ağların popülerliği

internet teknolojisinin hızlı gelişimiyle değişkenlik göstermektedir. İnternet teknolojisindeki hızlı gelişim, var olan teknolojileri ve bu sosyal mecraların sunduğu hizmetleri kısa zamanda eskitmekte, yeni gelen teknolojiler ise hızla kabul edilerek yaygınlaşmakta ve adeta bir moda olarak kullanılmaktadır (Aziz, 2013: 146). Dolayısıyla bugün popüler ve yaygın olan sosyal medya ağlarının bir zaman sonra etki alanı zayıflayabilmektedir. Öyle ki 2004 yılından itibaren kullanılmaya başlayan ve geniş yankı uyandıran bir sosyal medya platformu olan Facebook tıpkı moda anlayışında görüldüğü gibi önceleri vazgeçilmez bir sosyal ağ olarak kabul edilmiş ise de zamanla öncelikli olarak tercih edilmeyen bir ağa dönüşmüştür. Günümüzde özellikle gençler, siyasetçiler, sanatçılar ve gündemi sarsan insanlar Facebook yerine Blog, Twitter ve Instagram gibi sosyal ağlara yönelmektedirler. Bu sosyal medya ağlarını güçlü ve kullanılır yapan da popülerliğiyle birlikte toplumu doğrudan etkilemesinin gücünde yatmaktadır.

Sosyal medyanın paylaşım derecelerinin yanı sıra sosyal platformlarda dahi edebi eserlerin varoluşu ve değişimi de önemli bir toplumsal olgu olarak kabul edilebilir. Çünkü bireylerin okudukları edebi eserler (hikâye, roman veya yazılar) kendi birikim ve yaşamlarının farkına varmalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla okuyucu, yazar tarafından kurgulanmış farklı yaşam durumlarından yeni deneyimler kazanmaktadırlar. Gazete, dergi, roman, haber gibi yayın organları ise günümüzde dijital platforma taşınmıştır. Bu dijital platformlardan biri de neredeyse tüm dünyada katılımın sağlandığı ve erişimin kolay olduğu bir site olan Wattpad'tir. Bu kadar popüler olmasında etkili olan sebep ise katılımcıları içerik üreticisi noktasına taşınması ve ücretsiz kullanımı açısından ilginin yoğun olduğu hikâye paylaşım platformu olmasından kaynaklanmaktadır.

2.3. Romanın Dijitalleşme Öyküsü: Wattpad

Günümüzde iletişim teknolojilerindeki gelişmeler hızla artmaktadır. Geleneksel okuryazarlığın yanında dijital okuryazarlık da ilerlemektedir. Bu bir anlamda modern ile post-modernin aynı anda var olmasına benzemektedir. İnsanlar her ikisini de yaşamakta ve tecrübe etmektedirler (Küngerü, 2016: 190-202).

Dijital öykü anlatımı ise önemli bir teknoloji uygulamasıdır. Bu tarza yönelmek temelde, bilgisayar kullanıcılarının kendi konularını seçerek, bazı araştırmalar yürüterek, senaryo yazarak ve ilginç bir hikâye geliştirerek yaratıcı bir hikâye anlatıcısı veya üreticisi olmalarına imkân vermekte ve böylelikle bu hikâyeler de pek çok çeşitli multimedya'nın kullanılmasını sağlayabilmektedir (Robin'den aktaran Küngerü, 2016: 35). Bu multimedyalardan biri olan Wattpad, dünya genelinde kullanıcıların hikâye yazabildikleri ve bu yazdıkları hikâyeleri paylaşabildikleri bir platformdur. Ücretsiz olarak kullanılabilen bu platformda kişiler kolayca içerik paylaşımı yapabilmektedir. Kullanıcılar kendi hikâyelerini oluşturabildikleri gibi diğer kullanıcıların paylaştıkları hikâyeleri de okuyabilmektedir. Ayrıca bu uygulamada kullanıcılar hikâyelere yorum yapabilmekte ya da hikâyeler için oy kullanabilmektedir. Uygulamada önemli olan nokta yazılan hikâyelerin türlerine göre sınıflandırılması ve kullanıcıların okumak istedikleri türü seçerek yazılmış hikâyelere erişebilmesidir. Kitaplara tıklandığında kaç kişinin göz attığı, kaç kişinin oy verdiği ve kullanıcıların hikâye için yaptıkları yorumlar görülmektedir. Wattpad uygulamasında farklı ülkelerden de günde 150 bin hikâye paylaşımı yapılarak geniş kitlelere ulaşılmaktadır (www.milliyet.com, erişim tarihi: 10 Haziran 2019).

Yaş sınırlaması olmaksızın herkesin özgür biçimde roman, hikâye, makale ve şiirlerini paylaştıkları Wattpad uygulamasında hikâyelerin genel okuyucu kitlesini özellikle 10-18 yaş grubu oluşturmaktadır (Ağır, 2016: 315). Bu sosyal platformda kullanıcı kitlesinin yaş ortalamasının yaygın olarak ergenlik dönemine denk gelmesi sebebiyle toplumsal davranış tarzları, zihinsel repertuarların irdelenmesi ve farkındalıkların oluşturulması açısından özellikle hassasiyet barındırmaktadır. Buna bağlı olarak şiddet, suç ve toplumsal cinsiyet olgusunu temel konu olarak ele alan hikâyeler de bulunmaktadır. Bu da ister istemez doğrudan bu yaş grubundaki gençleri etkileyerek hayattan uzaklaşmalarına sebep olmakta, aynı zamanda gerçeği görmelerinde zorluk çıkarmakta ve nihayetinde yanlış yönelmelere yol açmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında da özellikle toplumsal cinsiyet olgusuna dair farkındalığın edinilmesi noktasında roman ve hikâyelerde kullanılan üsluplar ve söylemler egemen eril değerleri üretip üretmediği noktasında bu yayınların içeriklerinin özellikle incelenmesi gerekmektedir.

Günümüzde bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini edinip algılamasında aile, eğitim ve arkadaş çevresinin etkisinin yanında kitle iletişim araçları da oldukça etkilidir. Kitle iletişim araçları eril tahakküm altında toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesine katkı sağlar. Bu bakımdan araştırma konusunun temel amacı, dijital kitap platformu olan Wattpad'deki 'Deli Divane' romanında yer alan kadınlık ve erkekliğin nasıl sunulduğudur. Bu amacı gerçekleştirebilmek adına hikâyenin kurgusu ve karakterlerin ifadeleri sosyolojik olgular temel alınarak analiz edilmiştir.

Wattpad, bireylerin yazmış oldukları hikâye, roman ve öykülerin ücretsiz yayınlamasını sağlayan, böylelikle özellikle okuyuculara yorum yapma imkânı sunan ve dünya genelinde popüler olan bir sosyal ağ platformu olarak tanımlanmaktadır. Bu platformun kurucuları Allen Lau ve Ivan Yuen'dir (Ağır, 2016: 314). Wattpad, yazar ve okuyucu/lar arasında iletişim ağı oluşturmakta ve etkileşim temelli bir sosyal ağ platformu olarak okuyucuları ve yazarları ortak bir paydada toplama işlevi görmektedir.

2006 yılında Toronto'da kurulan bir şirket olan Wattpad, çoğunlukla akıllı telefonların yanı sıra bilgisayar ve tabletlerden de takip edilebilen bir hikâye yazma, paylaşma ve okuma platformudur. Kuruluşundan bu yana kırk milyon üyeye, farklı ülkelerden milyonlarca yazara sahip olan Wattpad'in bazı içerikleri, yüz milyondan fazla okunma sayısına ulaşmıştır. Buradan hareketle, kullanıcıların Wattpad'de geçirdiği süre, yaklaşık her ay on bir milyar dakika olarak hesap edilmektedir. Wattpad'in kurucularından Allen Lau, "okumayı çok sevdiğini ve bu ihtiyacını karşılayabilmek için" uygulamayı ilk olarak prototip olarak geliştirdiğini ifade etmiştir. Daha sonra Ivan Yuen ile birlikte benzer bir proje üzerinde çalıştıklarının fark edilmesi üzerine çalışmalarını birleştirmiş ve 2006 yılında Wattpad uygulamasını kurmuşlardır. İlk yıl Wattpad kullanıcısı 100-200 civarındayken, Wattpad'in geliştirilmesiyle birlikte 2010 yılında 1 milyon kullanıcıya ulaşmıştır. 2013 yılında ise bu sayı 15 milyon kullanıcıya yükselmiştir (Ağır, 2016: 314). Bu sayı bir önceki yılın tam iki katına tekabül etmektedir. Günümüzde dünya çapında 40 milyon aktif kullanıcıya sahip olan Wattpad'in ülkemizdeki kullanıcı sayısı bu yıl 3 milyona yaklaşmıştır (www.sabah.com, erişim tarihi: 18 Haziran 2019).

Öyle ki bu uygulamada kullanıcı sayılarının hızla artışının yanı sıra uygulamada geçirilen zamanın da artması söz konusudur. Lau da Wattpad'e 2015 yılında ayda 100 milyon yükleme ve 40 milyonu geçen kullanıcılarının, ayda 11 milyar dakikasını uygulamada geçirdiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca Lau, şirketin temel hedeflerinin internetin gelişimi ve akıllı telefonların yayılma hızı ile birlikte kullanıcı sayılarının 1 milyara kadar ulaştırmayı hedeflediklerini ifade etmektedir. Çünkü bugün Wattpad dünyanın en büyük okuma-yazma platformu olarak kabul edilmektedir. Uygulamanın etki alanının genişlemesi de bu bakımdan oldukça önemlidir. Çünkü dijital bir platform olarak 50'nin üzerinde dilde çalışılmakta ve her dakika sisteme 24 saatlik okuma malzemesi yüklenilmektedir. Kullanıcıların, uygulamayı %90 oranında mobil teknolojik araçlar ile kullandığı ve uygulamada ortalama geçirilen sürenin ise 30 dakika olduğu belirtilmektedir (Ağır, 2016: 314). Tüm bu veriler aslında Wattpad'in yaygınlaştığının ve tanınırlığının arttığının en önemli kanıtını sunmaktadır.

Türkiye'de de aylık ziyaretçi sayılarının 2 milyona erişmesi ve bu kullanıcıların aylık ortalama 14 milyon dakikalarını uygulamada geçirmeleri söz konusudur. Yaklaşık 7 milyon kullanıcının Türkçe hikâye yükledikleri belirtilmektedir (www.milliyet.com, erişim tarihi: 20 Haziran 2019).

Wattpad'in en popüler olduğu ülke ise ABD'dir. Wattpad'in ABD dışında en çok kullanıldığı diğer ülkeler arasında Hindistan, Filipinler ve Türkiye yer almaktadır (www.milliyet.com, erişim tarihi: 17 Mayıs 2019). Uygulamanın popülerliğinin artmasındaki etkenlerden biri kitle iletişim araçlarının kullanımının son derece yaygın olmasıdır. Ayrıca bu platformda yayınlanmış romanlar yayınevlerinin dikkatini çekerek daha sonra basılı şekilde yayınlanan bir kitap haline getirilmiştir. Türkiye'de Wattpad uygulaması ile ünlenmiş kişiler ise çoğunlukla kadınlardan oluşmaktadır. Öznur Yıldırım, Büşra Yılmaz, Büşra Küçük, Alya Öztanyel ve Nehir Erdem Wattpad uygulamasında popüler olan yazarlar olarak bilinmekte ve takip edilmektedirler. Yapılan araştırmalara göre uygulamada içerik üreticilerinin yanında okuyucular da ağırlıklı olarak kadınlardan oluşmaktadır (www.hurriyet.com, erişim tarihi: 14 Mayıs 2019).

Bu çalışmada sosyolojik perspektifle irdelenen 'Deli Divane' kitabının yazarı ise Nehir Erdem'dir. Erdem, İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Beylerbeyi Lisesinden mezun olmuştur. Makale, şiir ve öykülerin paylaşıldığı okuyucu-yazar topluluğu Wattpad'e okuyucu olarak katılan Erdem öykülerini paylaştığı bu platformda ün kazanmıştır. Romanlarının basılmasıyla daha da ünlü olan Erdem, senaryo yazmaya başlamıştır. 'Sen Anlat Karadeniz', 'İnadına Aşk' gibi ünlü yapımların senaristliğini yapmıştır (www.biyografya.com, erişim tarihi: 25 Haziran 2019). Erdem, ATV ekranlarında gösterime giren ve büyük yankı uyandıran 'Sen Anlat Karadeniz' dizisi ile senarist kimliğini de ayrıca göstermiştir. Ancak kadına yönelik şiddet olgusunu eleştirme yolunda kaleme aldığı ifade ettiği bu dizinin ilk bölümlerinden itibaren özellikle kadın örgütleri, toplumsal cinsiyet sosyolojisi alanında uzman akademisyenler tarafından cinsiyetçi yollarla şiddeti görünür şekilde doğrudan işlediği için olumsuz ve sert bir dille eleştirilmiştir.

3. BULGU VE TARTIŞMALAR

Bu bölümde Wattpad'de yayınlanmış, ardından kitap haline getirilmiş olan 'Deli Divane' romanı eril kodlarla bezenmiş toplum yapısındaki izlenceleri etrafında sosyolojik perspektifle değerlendirilmiştir.

Romanda; modern toplum yapısını temsil eden Yeliz karakteriyle, geleneksel toplum yapısını temsil eden Mehmet karakterinin yaşadığı aşkı konu almaktadır. Yeliz, İstanbul'da yaşayan varsıl bir ailede yetişmiş ve yüksek eğitim almış bir kadındır. Üst sınıfa mensup aile yapısına sahip olan Yeliz ile Mehmet'in aile yapısı karşılaştırıldığında, belli başlı farklılıklar söz konusudur. Mehmet Trabzon'da yaşayan, yüksek sosyo-ekonomik statüde, Türk aile gelenek ve ananelerine ve yaşadığı çevreye bağlı bir karakterdir. Bunun sonucunda toplumsal yaşamda kadın ve erkekte beklenen davranışlar farklılaşmaktadır. Kitapta yer alan geleneksel toplumun temsilcisi Mehmet'e ve modern toplumun temsilcisi Yeliz'e bakıldığında iki karakterin çatışması görülmekle birlikte Yeliz karakteri modern ile gelenekselin arasında kalmış özellikler göstermektedir. İyi eğitim almış olmasına ve üst sınıfa mensup bir Batı tipi aile yapısından gelmesine karşılık Mehmet'in kıskanç olması, şiddete meyilli ifadelerde bulunmasını "kendisini sevmesiyle" ilişkilendirilerek eril söylemleri yeniden üretmektedir. Kitabın genel anlatımında bu iki farklı cinsiyetteki karakterler birbirlerine yaşadıkları çevre ve sahip oldukları değerler açısından oldukça farklı kimlikler olarak gösterilmektedirler. Aralarında oluşan ilişkilerin yapısı ve birbirlerine beslemiş oldukları duygu aktarımı bu modern ve geleneksel kimliğin nasıl sunulduğu, muhafazakâr ve eril kodların nasıl içselleştirilerek, bu anlamda toplumsallıktaki yerinin belirginleştirilmesi bağlamında sunulmuştur.

3.1. Kahraman Kanatların Arasındaki Narin ve Nazlı Kimlikler

"Ula sana bakan da arabaların hası zanneder... Kalıbından utan be! Nazlı şehir hatunları gibi iki bayıra, bi' yamaca su kaynattın l.." (s.11)

Romanda, arabanın bozulmasıyla Mehmet karakterinin arabaya 'nazlı şehir hatunları gibi' benzetmesi yapılarak erkeklik vurgusunun resmedildiği görülmektedir. Türkiye'de erkek olmanın temel anlamı, 'kadın gibi' olmamak ile ölçülmektedir. Bu noktada toplumsal cinsiyet olgusu, biyolojik olarak kadın ve erkek olunmasından farklı bir noktaya tekabül eder. Bu olgu, eril toplum yapısının kadına ve erkeğe atfettiği temeli eşitsizliğe dayalı olan rolleri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Oakley, 1972; Connell, 1998). Bu eril toplum anlayış etrafında şekillenen evlilik, her geçen gün kadınlık ve erkeklik davranış örüntüleriyle kendini göstermektedir. Evlenmeyi reddetme ya da evlen(e)meme durumunda 'aciz', 'zavallı' ve 'çaresiz kalma' gibi korumasız rollerde ele alınmanın yanı sıra gündelik hayatta yapılan temel hareketlerin sınırlılığında da eril anlayış kendini göstermektedir. Kalıplaşmış roller erkekler için de baskı alanları yaratmakta, örneğin 'kadın gibi' gülmek, yürümek, giyinmemek, kadının yaptığı işleri yapmamak, yapıyorsa bile bunları 'makul' sınırlarda tutmak beklenilmektedir. Ataerkil yapının etkisinde var olan azgelişmiş ülkelerde bu görünüm sıkça yaşanmaktadır.

Türkiye de tam da bu noktada erkek egemen değerlerin fazlasıyla yaşandığı, kadın-erkek eşitliğinin hukuksal mevzuatlarda yer almasına karşın gündelik yaşam uygulamalarında yeterince görülmediği, eğitim, çalışma hayatı, karar mercilerinde yükselme, seçme ve seçilme hakkının yaygınlaşması konularında Ruanda'dan (1885'ten 1962'ye kadar sömürge altında olan azgelişmiş Afrika ülkesidir. Kadın erkek eşitliği raporunda Türkiye 131. sıradayken Ruanda 4. sıradadır/www.euronews, 2019) dahi geride kalan ve kadına yönelik şiddet olgusunun ise fazlaca görüldüğü bir ülke konumundadır. Bu durum kadınlığın duygusal, narin, bağımlı ve pasifize edilmiş şekilde olması gerektiği, erkeğin ise tam da kadının aksine sert, güçlü, karar verici, bağımsız ve yetke sahibi olması gerektiğine ilişkin eril anlayışta yatmaktadır. Bu şekilde bulunduğu takdirde doğru davranıldığı kabul edilen, cinsiyetçi anlayışın temel içerimlerinde görülmektedir. Aksi halde davranışların norm dışı olarak değerlendirildiği, Durkheim'ci anlamda da bir sapma yani anomi (1985) kabul edilmesi söz konusudur. Bu da toplumun düzenini bozan bir yapıya ait olduğunun savını ortaya koymaktadır. Bu tanımlama toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derin bir şekilde yaşandığının ifadesidir. Kadınlar da var olan yapıyı sorgulamaksızın eril tavırları ve tutumları onaylamakta ve bu şekilde yaşamaktadırlar. Bu bir anlamda da cinsiyetçi yapının üzerinde düşünmeden 'mutlak doğru' imiş gibi kabul edilmenin göstergesidir. Dolayısıyla kadına dair atfedilen ve ikincilleştiren toplumsal cinsiyet rolleri ve örüntüleri bu şekilde yeniden üretilmektedir. Haliyle cinsiyetler açısından yaşanan bu ilişki dinamiği sadece 'olması gerektiği' ile tanımlanmaktadır. Toplumda 'erkek gibi kadın' ya da 'kadın gibi erkek' anormal davranış ile ilişkilendirilmektedir. Bu ilişkilendirme, ataerkilliğin daha da güçlü bir ideoloji haline gelmesine yol açmaktadır.

"Kadın, sen neyin cezasısın bana ya? Bak, birde dediği lafa bak! Dalga geçiyorum, onu bile şumarıklığında alt etmeye çalışıyorsun."(s.13)

"Ay sizlerin kelime dağarcığı bu kadar da geniş miydi?"(s.13)

"Bizler?"(s.13)

“Dağda yaşayan medeniyetten habersiz köylüler!” (s.13)

Romanda geçen başka bir diyalogda kadınların gösterdikleri tutum ve davranışların ‘şımarıklık’ ibaresi altında toplanıldığı gözler önüne serilmektedir.

“Kadın milletiyle neden oturmuş konuşuyorum ki zaten? Mantiğa bak... Ben hiç suçlu olmam. Hay Allahım yaaaa...” (s.21)

‘Kadın milleti’ ifadesi ötekileştirmeyi ve etiketlemeyi ifade ederken, kadınlarla oturup konuşulamayacağı ifadesi kadının ötekileştirilmesini destekleyen erkek egemen anlayışta kadının genel anlamda susturulup bastırılmasını destekleyen eril söylemlerden yalnızca bir tanesini oluşturmaktadır.

“Ah sarışın ama zeki, ilginç bir birleşim.” (s.48)

Yeliz karakterinin söylemiş olduğu bu söz kadının kadına olan şiddetini görülmektedir. ‘Sarışın kadın’ algısı cinselliği çağırırsa da ‘aptal kadın’ konumlandırması da yapar. Bu etiketlemelerin yanı sıra ataerkilliğin bir anlamda kendisini yeniden var etme alanını bulduğu kadınlar arası dayanışma yerine düşmanlığın pompalandığı kıskançlık, çekememezlik, kabul edilmezlik duygularının var olduğu sıkça yaşanan olaylarda ve kullanılan dilde fark edilmektedir.

“Acele etme! Kadın kısmı zor hazırlanır biliyorsun.” (Yeliz) (s.243)

‘Kadın kısmı’ veya ‘erkek kısmı’ şeklinde ayrıştırıcı ifadeler kadın ve erkeğin farklı olmakla birlikte aslında eşit olmadığına vurgu yapmaktadır.

“Dır dır etme kadın...” (s.245)

Kadınların özellikle çok konuşan olarak lanse edildiği ve bu davranışların kabul edilmediği ülkemizde oldukça dillendirilmektedir. Romanın içerisinde birçok diyalogda da kadınların yaşanan problemlerle alakalı olarak çözüm bulmaya çalışmaları için karşılıklı konuşmayı istemeleri Mehmet karakteri tarafından özellikle ‘dır dır’ olarak adlandırılmaktadır. Bu ifadenin alt metninde yatan anlam ise karar verici olan erkek cinsiyeti olmasına ilişkindir. Ayrıca kadından beklenen davranış, aklını kullanmaması ve erkeğe karşı koşulsuz itaatkâr olmasıdır. Kadının erkeğin olduğu yerde konuşma hakkına sahip olmaması ataerkil yapıda ‘evin reisi erkektir’ anlayışına kadar uzanmaktadır. Bu anlayışta kadın ‘erkeğine itaat etmeli’, ‘son sözü erkek söylemeli’ ve ‘kadın erkeğin olduğu alanda her zaman bir adım geride durmalıdır.’ Haklarını savunan, kendini ifade eden kadının ‘dır dır yapan kadın’ olarak ifade edilmesi erkeğin tahakkümünü meşrulaştıran eril söylemlerden yalnızca bir tanesidir.

“Kolay kolay dağılmayan, güçlü duran bu adam, söz konusu minik bebeği olduğunda tüm barajlarını yıkabiliyordu.” (s.379)

Birçok toplumda erkekler daha güçlü benlikleri yansıtan kalıp yargılarla güçlü, bağımsız, kadınlar ise daha zayıf benlikleri yansıtan kalıp yargılarla bağımlı ve pasif olarak tanımlanmaktadır. Kadın cinsiyetine ilişkin bu olumsuz kalıp yargılar, kadının politik, ekonomik ve toplumsal alanda erkeğe göre daha düşük konumda kalmasına neden olmaktadır. Altındal’ın da özellikle belirttiği üzere toplumsal işbölümü, kadına sadece ‘iyi eş, iyi ev kadını ve iyi anne’ olmasının gerekliliğinden öteye gitmeyen rolleri yüklemekte, böylece kadın kamusal alanda var olmak için hayli zorlanmaktadır. Çünkü toplumsal işbölümü kadını özel alanla sınırlandırıp, erkeği kamusal alanla eş tutmuştur. Bu şekilde kadın; edilgen ve pasif konuma itilirken, karar verici rolü üstlenen daima erkek olmuştur. Bu roller, mekân ayrışmasında da kendisini açıkça göstermektedir. Çalışma ve var olma alanının ‘kamusal’ ve erkeklere ait oluşu, ev içi alanının ‘özel alan’ olarak ise durağan, 7/24 mesaisi bitmeyen, güvencesi, sigortası olmayan görünmeyen emek olarak kullanım değerinden öteye gidememesi noktasında kadınlarla özdeşleştirilmesi söz konusudur. Bu bir anlamda kadınların üzerinde dayatılan tahakkümün bir göstergesinin mekânsal anlamdaki izdüşümüdür (Altındal, 2016: 2017).

Genel olarak ataerkil toplumlarda özne, kültür, akıl, bilim ve kamu ile özdeşleştirilen erkek cinsiyetinin karşısında; nesne, doğa, duygu, bilim dışı ve özel alan ile eşleştirilen kadın cinsiyeti arasında daima karşı olmaları gereken değiştirilemez düalist bir yapı oluşturulmuştur. Ancak burada önemle vurgulanması gereken konu, belirtilen özelliklerin, ilkinin ikincisine negatif anlam yükleyerek kendini yüceltmesidir. Böylece ataerkil denetim mekanizmaları tarafından toplumda geçerli olan ve bugün de geçerliliğini koruyan erkek egemen yapı içerisinde erkek cinsiyeti olumluluklarla özdeşleştirilirken, kadınlara ise pasif ve edilgenliklerini pekiştirecek nitelik(siz)ler yüklenilmektedir. Bu yapıdan kaynaklanan erkek iktidarı, kadını olumsuz bir pozisyona mahkûm etmekte ve dün olduğu gibi bugün de, daimi ve kalıcı olarak

varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla bu pozisyon, kadını toplumda her türlü etkinlikten yoksun bırakmaktadır. Kadınlar bugün olduğu gibi yarın da (ve daima) güçsüz ve ikincil bir öteki olarak kalmasını hedeflemekte ve bu isteğini toplumun her alanında belirgin bir biçimde gerçekleştirmektedir (Altındal, 2009: 354-355). Tüm bu açıklamadan hareketle ataerki değerlerin egemen olduğu Türk toplumundaki geleneksel erkeklik algısı ile ilgili olarak, erkeğin her zaman başarılı, güçlü, iktidar sahibi olması, her şeye çözüm getirebilmesi, duygularını asla belli etmemesi, evin geçimini sağlaması ve belki de en önemlisi, her zaman her konuda kadından üstün olması gerektiği şeklinde gerçekleştiği açıklamasını yapmak mümkündür (Zeybekoğlu, 2010).

“Bizum gibiler, kafalarına vurabilecek adamları mutlu olur kızım. Bize kılıbık, pisuruk adam yaramaz. Memet da öyleydi.” (s.142)

Romanda kıskançlık yapmayan, kadına bağırmayan erkek benzetmesi yapılırken ‘kılıbık ve pisuruk’ ifadeleri kullanılmıştır. Cinsiyetçi yapıya ters düşmek, özellikle kılıbıklık olarak adlandırılır. ‘Kılıbık’ karısının baskısı altında bulunan erkek olarak bilinmektedir. Gündelik dilde ‘kadın gibisin, karı gibisin, yumuşaksın’ da denilir. Dozu değişmekle birlikte, cinsiyetçi yapıya ters düşen erkek tepkiyi ‘hak eder’ çoğu zaman da bu tepki şakayla dile getirilse de aslında erkeğin ‘sert ve karar verici’ olmaması noktasında ‘erkek olmadığı’ bir anlamda gay olduğu ve bunun da toplum tarafından hoş karşılanmayacağı savunulmaktadır.

3.2. Feminizm Öldü, Yaşasın Femipistim!

“Pis feminist! Bu baldızla çok işimiz var. Kadınlarımızı kıskırtan hep bu...” (s. 337)

Kitapta feminizm, toplumda bilinmeden önyargı ile yaklaşılabilir tavrın neticesinde kullanılan dil aracılığıyla da daima *erkek düşmanlığı* olarak tasvir edilmiştir. Ülkemizde bu kavramın içerimi yanlış anlaşılması sebebiyle esas anlam sorgulanmadan pejoratif anlamda kullanılmaktadır. Oysa feminizm yani kadın hareketi; cinsiyetçiliğe, cinsiyetçi baskı ve sömürüye karşı olan Batı’da kadınların eşit hak mücadeleleriyle öncelikle eğitim alanında başlayan, 17. yüzyıla kadar uzanan bu tarihsel geçmişte kadınların seslerini yüksek sesle duyurabilme mücadelesine dayanmaktadır. 18. ve 19. yüzyıllarda Amerikan Özgürlükler Bildirgesi (1776) ve Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi’nin (1789) hemen sonrasında da bu hareket güçlenmiş ve yaygınlaşmıştır (Altındal, 2006; 2007; 2009). Dolayısıyla temelde erkekleri düşman olarak hedef almaktan öte feminizm cinsiyetçiliğin varlığını ortadan kaldırmaya ve baskıya odaklanması söz konusudur. Ancak Hooks’un (2002) da dediği gibi feminist olmakla feminizmi desteklemek arasında fark vardır. “Ben feministim” ifadesi bir kimlik ifadesidir ve feminizm ile kimlik arasında bir özdeşlik kurar. Fakat feminizm aslında bir kimlik değil, cinsiyetçi yaklaşımın her türlüünü ortadan kaldırmaya yönelik politik bir tavidir. O halde feminizmi politik bir fikir olarak savunan herkes kimliğine bakılmaksızın feminist olarak kabul edilebilir. Buna göre, kitabının adı olan ‘Feminizm Herkes İçindir’ söylemini yapmak kuramın anlamına ilişkin sorgulama ve farkındalık yapmanın gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

Aynı zamanda kadınların feminist yani kadın hakları savunucusu olma durumlarında ya da cinsel yönelimlerinin LGBT olması da bu anlamda kabul edilmeyen, edilmesi mümkün olmayan bir durum olarak görülerek kullanılan dilin aşağılayıcı, olumsuzlayıcı aslında normleştirici bir şekilde bürünmesine yol açmaktadır.

3.3. Alyansı Parmağına Takmayı Reddeden Kadınlar

“Hemen içeri giriliyor ve o üstler temizleniyor. Duru Hanım, sizin doğum gününüz, hatırlatırım. İki yaşına giren bir kız, artık genç kızdır. Hiç yakışmıyor... Misafirlerimiz gelmeye başladı bile...” (s.4-5)

“Eveett ben genç kız olduum! Evlen’cem!” (s.5)

“Ama önce Arda Abini, amcamı ve babanı kandırman lazım kızım. Üzgünüm ama bu adamlar varken siz zor evlenirsiniz kızlar...” (s.5)

“Gelin ol’cam ya hani gelinliksiz gelin mi olur? Gelinin kendi gelinliğini beğenmesi lazım, kaptır yapması lazım. Senin seçtiğim gelinliğe itiraz etmen lazım.” (s.341)

Romanın başlangıcında geçen bu diyalogdan da anlaşılacağı üzere kadının rolleri küçük yaşlardan itibaren başlayarak aileler tarafından da kadınlara aktarılmaktadır. Kız çocuklarına küçük yaştan itibaren büyüdüklerinde mutlaka evlenmeleri ve anne olmaları gerektiği aşılacaktır. Hatta evlenme yaşının

30'lara yaklaşması durumunda adeta paniğe kapılma durumu yaşanmakta ve biyolojik yaşın ilerlemesiyle birlikte doğurmaya engel olacağı söylemi sıkça tekrarlanmaktadır. Bu söylemler bekâr kadınlara aileler ve toplumsal çevre tarafından yinelenmekte ve bir anlamda kırmızı ikaz düğmesinin yanması gibi uyarılmaktadırlar. Bu konuda ailede erkekten beklenen rol de evliliği ertelememesi ve evlendiğinde karısına kol kanat germesidir. Kadınlara ayrıca evlenmeden önce 'genç kız' gibi bir tanımlama yaparak cinsiyetçi dil kullanılmaktadır. Çünkü Türk dilinde 'yaşlı kız' şeklinde kullanılan bir kavram yoktur. Aynı zamanda gündelik dilde 'genç oğlan' ve 'yaşlı oğlan' tanımları da kullanılmaz. Bu eril dil ve yaşam pratiklerinde kadınların bedenlerine ilişkin denetleyici özelliklerle kullanılmakta ve her geçen gün yeniden üretilmekte olduğunun bir göstergesidir.

Çocukluktan yetişkinliğe, toplumun beklentileri doğrultusunda davranmak sosyal anlamda desteklenmekte, ödüllendirilmekte; böylece cinsiyete ilişkin kalıp yargılar daha da pekişerek varlığını sürdürmektedir. Bu kalıp yargılar çocuklara aşılandığında değişime oldukça dirençli hale gelmektedir. Dökmen'e göre (2014) toplum hemen hemen her grup için o grubu betimlediği düşünülen özellikleri belirler, kaydeder ve bunu hafızasından silmeye direnç gösterir. Kadın ve erkek grupları da bazı özellikleriyle tanımlanır. Bu özellikler grubun tüm üyelerine genellenir. Toplumsal bellekte bulunan bu bilgiler sınamaksızın her birey için doğru kabul edilir. Bu bilgileri doğrulamayan yaşantılarda şaşırılmakta ve hatta kimi zaman doğrulamayan bireye öfke duyulmakta baskı yapılmaktadır. Bu ifadeler etrafında toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp yargıların toplumlar üzerinde yarattığı baskının içerimlerine dair sorgulamayı gerekli kılmaktadır. Bu baskı bir anlamda uyma davranışına koşulsuz kabul edişe dair bir baskının olduğunun kanıtıdır.

Kadınlar bekarken, aynı zamanda babalarının ya da erkek kardeşlerinin egemenliğinden kurtulmak için bir anlamda baskıdan kaçış, çözüm yolu olarak hatta kurtuluş olarak evlenmek zorunda kalmaktadırlar. Aynı zamanda kimi kadınlar da evlendikleri zaman toplumda daha saygın bir statü kazanacaklarını düşünmektedirler. Ancak Türkiye gibi patriarkanın etkisinin yoğun olarak hissedilip, yaşandığı az gelişmiş ülkelerde kadınlar evlendikten sonra, 'evli kadın statüsü'ne sahip olduğundan, evli bir kadından beklenen şey eril davranış kalıplarının içerisine girmesidir. Aslında, Yılmaz'ın da dikkat çektiği üzere eril kalıptan çıkarak başka bir eril kalıbın içerisine girmektedirler (Yılmaz, 2018:6).

"Senle ben evde kaldık gibi, ha kuzum?" (s.6)

"Saçmalama Begüm ya..."(s.6)

"Ne ya? Ben ciddiğim. Zaten karar verdim; bende bu şans varken asla bir kocayı bırak, adam gibi sevgili bile bulamayacağım ve o yüzden ya lezbiyen olacağım ya da feminist..."(s.6)

"Lez olmaya karar verirsen ilk bana vereceksin bak, küserim." (s.6)

Yukarıda geçen diyalogda da henüz evlenmemiş olan genç kadınlar için 'evde kalma' ifadesi pejoratif anlamda kullanılmıştır. Kadınların mutlak anlamda evlenmeleri gerektiği, evlen(e)medikleri durumda kabul edilmeyen Goffman'cı anlamda (2004: 218) etiketlenen bir ötekileştirme ile karşı karşıya kalmaları söz konusudur. Erkek egemen rol, örüntü ve kabullerin topluma egemen olması beraberinde okunan bu dijital romanın dilinde de açıkça evlilik kurumunu olmazsa olmaz olarak kutsanmasına aksi taktirde kadının kendisini ifade edememesi ve neredeyse var edememesine değin temeli eşitsizliğe dayalı cinsiyetçi yapıya indirgenmektedir.

"Gel beni ısır, der gibi kıskançlıkları var, bir görsen..."(s.163)

"Iyy kıskanç erkek mi?"(s.163)

"Begüm biliyorsun, sen ne kadar entel dantel adamlardan hoşlanıyorsan ben de o derece odun seviyorum. Ne yapabilirim?" (s.163)

"Hah işte, sonra ben dizlerinin üstünde çökmüş, ağzuma batan dikenlere rağmen romantik bir şiir okumaya çalışıyorum; bir yandan elimdeki kutuyu açmaya uğraşıyorum, sonra yüzüğü düşürüyorum falan... Hayatım beni böyle bir hayal etsene, yazık değil mi bana?"(s.220)

"Ah hayal etmeye çalışıyorum ama ihtiyar bir kemancıdan başka gerçek olacak bir şey bulamıyorum. Haklısın bebeğim, iyyy çok itici olurdun sen öyle, odunum benim..."(s.220)

"Hep benim odunum olarak kal... En romantik halin bu olsun." (s.220)

Toplumumuzda evlilik teklifini genellikle erkekler yapar veya bu teklife çok büyük anlam yüklenerek sadece erkekten beklenir. Erkek tarafı, çiçeğini, çikolatasını ve nişan yüzüklerini alarak kadının yaşadığı

eve 'kız istemeye' gider. Kız isteme kavramı bile kültürel bir sermaye (Bourdieu, 1979) göstergesi olarak Türkiye toplumundaki patriarkal nüvelerin olduğunu açıkça göstermektedir. Ama hiçbir zaman kız tarafı, erkek tarafına 'erkek istemeye' gitmez. Burada cinsiyetler arasında eril kültüre mahsus belirli ilişki kalıpları ve düzeninin keskin etkisinin olduğunu kanıtlar.

3.4. Metalaşan Kadın Bedeninin Servis Edilmesi

"Kırta kırta içeri giren kızın arkasından bakan Mehmet ise sinirden köpürüyordu. Yine başlamıştı onu delirtmeye." (s.163)

"O kalçaları sallanmayacak hale getirmek vardı ya, kahretsin işte... Bir de kırıtıyo' ya, deli edecek bu kız beni, deli..." (s.163)

Kadınları adeta özne olma kimliğinin dışında tutup cinsel ve arzu nesnelere haline dönüştürerek, istismar etme ve cinsiyetçi ayrımı gözetken yaklaşımlar söz konusudur. Böylece erkeklerle kıyaslandıklarında kadınlara ikincil bir konum atfedilmektedir. Baskıcı, ezici bir kültürel sistemin ve erkek egemen temsiliyetin somutlaştığı sosyal değerlerle oluşan toplumsal kimlikler kadını, 'erkeğin ötekisi' olarak nitelendirilmektedir. Romandan yapılan yukarıdaki alıntıda da rasyonel eylemde bulunan kadın olarak değerlendirmekten çok bedeni üzerinden kontrol kurulan ve bunun açıkça dillendirildiği bir eril yapının gösterilmesi söz konusudur.

"Bu etek?" (s.186)

"Ne var eteğimde?" (s.186)

"Bir şey yok. Sorun da bu ya, kumaş bile yok." (s.186)

"Var. Görmüyor musun?" (s.186)

"Çok kısa Yeliz. Görürüz. Bak bir daha böyle giyin ne oluyor." (s.186)

"Mehmet bir an bile Yeliz'in arkasını dönmesine izin vermemişti. Duvar diplerinden yürütüyordu kızı." (s.192)

"Hele de bu avucumu dolduramaz bikiniyle arz-ı endam edersen hiç kurtulamazsın. Sana yüz kere dedim, bunları giyme..." (s.239)

Kadının bedeninin nesneleştiği günümüzde, kadınların 'açık' ve 'dikkat çekici' giyinmesi 'davetkâr' olarak kabul edilmektedir. Mehmet karakterinin Yeliz'e kıyafet konusunda baskı uygulaması örneğinde görüldüğü gibi kadının mutlak anlamda bedeninin kapatılmasına dairdir.

"Hostes şuh sesiyle 'istediğinizi verebilirim.' dedi. Yeliz iyice köpürmüştü. 'Verirsin tabii, ne de olsa genel kıvamındasın öyle değil mi?'" (s.365)

Romanda geçen bu diyalogda kadına atfedilmiş duygusal emek kavramı olarak kabul edilen hosteslik mesleğine dair ötekileştirici, kabul etmemeye dayalı, bir anlamda 'namussuz' olarak kodlanması söz konusudur.

"Bu kızdan böyle etkilenmemeliydi ama en nihayetinde erkekti. Avucunun içini yakan çıplak baldırlara ne kadar tepkisiz kalabilirdi ki?" (s.29)

"Mehmet'in içgüdüleri, tehlike çanları çalmaya başlamıştı. Bu da yetmezmiş gibi bir de kör olmayınca gözleri kızın bedeninde dolaşmaya başlayınca çanlar karşiki dağdan duyulmuştu. O gömleğin saklayamadığı göğüsleri, o eteğin... Bir dakika ya, bu etek neden bu kadar kısaydı ki? Kendini nerede sanıyordu bu kız? Herkes bacaklarına bakacaktı." (s.32)

Özellikle 1970'li yıllardan itibaren postmodern toplumun arzuyu, hazı ve tutkuyu ön plana almasıyla birlikte kadınlar bedenlerini sergileyen ve sunan cinsiyet olarak kodlanmışlardır. Böylelikle 'kadınlığını kullanarak' var olabileceği lanse edilen eril cinsiyetçi yapının izlekleri medyada da açıkça gösterilmektedir. Kadın bedeninin metalaştırılmasıyla sunulduğu bu bölümde aynı zamanda kadının kıyafetinin kapalı olması gerekliliği de özellikle dile getirilmiştir. Kadın geçmişten günümüze; 'baştan çıkarıcı', 'ayırtıcı' niteliklere sahip görülen, yeryüzüne ilk günahı getiren, şeytana uyan, erkeği baştan çıkarıcı ve kötülüğe sevk eden olarak eril tarih anlayışıyla birlikte de aktarılması söz konusudur. Altında'ın da dikkat çektiği üzere cinsiyetçi anlayışa göre, kadınlar doğaları gereği erkekleri baştan çıkarıcı bir nesnedirler ve ancak evde rasyonel birey ile eş tutulan erkek cinsiyetinin boyunduruğu altına girmeleri halinde 'denetim altına alınabilirler' (2009: 355). Bu anlayış onu Viktoryen dönemin cadılarından

günümüzün estetik emekli bedenlere dek uzanan geniş yelpazede bedenin sergilenmesi ya da denetim altına alınması gerektiğine dair eril vurguda yatmaktadır. Aksi durumda ‘kadın olunamayacağı’ belirtilmektedir.

3.5. Anahtarı Saklanan Sandığın Kutsal ‘Dişil Hazinesi’: Namus Olgusu

“Önce Şantiyeye uğrayalım.” (s.226)

“Olmaz, onca adamın içinde ne işin var?” Bir sürü abazanın, genç adamın yanına nasıl çıkaracaktı bu dünya güzelini?” (s.226)

“Bir tane kadın doktor yoktu değil mi? Bula bula yarma gibi herif buldun doktor diye.” (s.377)

“Sakin ol benim seksi odunum. “ (s.377)

Geleneksel patriarkal toplumlarda kadın bedenine ilişkin diğer önemli bir toplumsal izdüşümü de ‘namuslu kadın’ bedeni söylemidir. Kadın bedeni bu anlamlandırma kodlarına göre erkeğe ait olması gereken cinsiyet bağlamında kabul edilmektedir. Çünkü bu değerler etrafından bakıldığında kadın bedeni, kadına ‘sahip olan erkek’ için değerli olmaktadır. Bu kadın bedeni erkeğin ‘soyunun devamı ve soyuna başka bir soyun karışmaması’ için korunması-kollanması beklentisine ilişkin bir eril anlamlandırmayı da içermektedir. Bu beklentiler gereği bedenin korunması görevi erkeğin temel ve yapması zorunlu olan görevi şeklinde görülmektedir. Patriarkal yapıda kadının taşıyıcı olduğu temel değer olan ‘namus’ erkeğin korunması gereken ‘değerli olan’dır. Kadının bu ‘değerli veya namuslu’ beden için temel görevi ‘namusunu sakınmak’ (bekaretini koruma ve erkeğin soyunu başka bir soyla karıştırmama), erkeğin görevi ise bu namusu ‘korumak ve denetlemek’tir (Aylin, 2015: 38-40).

“Nasıl bu kadar kıskanabilirdi. Onun kadınına başka kimse dokunamazdı, dokunmamalıydı, dokunmuş olmamalıydı. Geri kafalı bir adam olabilirdi ama o her şey de ilk olmak istiyordu. Birilerinin kullandığı şeyi kullanmak gibi geliyordu ona diğer türlü... Bu yüzden de bekâr kalmıştı zaten. Güvenip evleneceği kimse olmamıştı. Ama Yeliz... Yeliz masumdu belliydi. Deli doluydu ama elden ele gezen bir kız değildi. Onun ilki ve sonuydu...” (s. 130)

“Evlenmek nerden çıktı ya?”(s.219)

“Ne demek nerden çıktı? Benden başkası sana sahip olamayacağına göre ki olursa o adam en fazla bir dakika yaşar, sende evde kalamayacağına göre, ben de çocuk istediğime göre... Başka çaren yok tatlım.” (s. 219)

“Bu kızı kendinin yapacaktı, hem de düğünü falan beklemeden.” (s.267)

“O an karşılaşmayı beklediği engele ulaşamamak Mehmet’in kalbini hançerlemişti. Bakire değildi. Onun saf masum nişanlısı bakire değildi. Bunca zamandır bu kızın saflığıyla gurur duyup ona el değmemiş hazine gibi bakarken, şu an kaç erkekle yatığını bile bilemiyordu. Mehmet için artık altında yatan kadının hiçbir önceliği kalmamıştı. (s.268) Hala hazmedemiyordu kızın ilki olmadığını...” (s.273)

“Belki de senin diğer kadınlardan olmadığını düşündüğüm içindir. Belki de erkeklerle düşen kalkan bir kadın olduğunu sanmadığım içindir. Umarım yatığın erkeklerin sayısını ve kim olduklarını biliyorsundur.” (s.269)

“Evlenmek zorunda değilim aslında. Baksana, vicdanen beni rahatsız edecek bir şey yok ve evlilik dışı ilişki kurmamızı engelleyecek bir şey de yok. Hem seninle sevişmek güzel olurdu, deneyimli kadınsın...”(s.270)

“Sadece bir kere oldu. Deneyimli falan değilim.”(s.270)

“Yeliz’in ilk yaşadığı birlikteliği tamamen salaklıktı, toy bir gencin salaklığı... Ne uğruna diye düşündü. Basit bir kız gibi, hatırlamadığı sarhoş olduğu bir gecede bırakmıştı bekaretini. Hataydı, evet.” (s.291)

Cinsellik konusunda kadın bedeninin denetimini sağlayan unsur, eril bir kavram olan namustur (Durudoğan, 2011: 872). Namus, kadını utanç, erkeği ise şeref değerleri çerçevesinde tanımlar. Kendi cinselliğinden duyduğu utançla kadın, erkeğin namusunu sakınmakla; erkek ise şerefi için kadının cinsel saflığını ve/veya kendi namusunu, şiddet ve zora da başvurarak denetlemekle sorumludur (Tahincioğlu, 2010: 142). Namus ile yakından ilişkili olan bekâret kavramı da ayrıca kadınlar açısından ayrı bir korkuya dayalı kavram olarak kabul edilmektedir. Genç kadınların özellikle evlenene kadar saklayacakları

evlendikleri ilk günden itibaren 'ilk gece hakkının' sahibi olarak kabul edilen erkeklerin bu hakkı kullanarak adeta bir hazine gibi kutsallık atfedilen bakirelik; kadınlar açısından Şerif Mardin'ci anlamda 'mahalle baskısı' (2007) kavramını yaşadıklarının göstergesidir. Bakire olan bir kadın 'saf', 'masum', 'iyi aile kızı' ya da 'evlenilecek kız' olarak nitelendirilirken bakire olmayan kadın ise 'uygun görülmeyen', 'tercih edilmeyen' ve 'eğlenilecek hafif kadın' olarak değerlendirilmektedir.

Cinsellik, namus ve bekâret konularında kültürel beklentilerin fazlalığı kadınları etkileri altına almaktadır. Bu sebeple de direniş gösteren/gösteremeyen kadınların çoğunluğu bu değerleri içselleştirmektedirler. Romandan yapılan bu alıntıda da kadının bakire olmamasını oldukça önemli bir hata olarak nitelendirmesinin yapılmış olması da bu içselleştirmeye dair önemli bir örneği sunmaktadır.

"Gözünüz aydın, bir kızınız olacak." dedi doktor. Homurdanan Mehmet "Karımın karnından elini çek ve ekrana bakmaktan vazgeç..." Bu adama deli gibi aşışım diye düşündü Yeliz." (s.381)

Erkek egemen toplumlarda, kadınlar sadece namus kavramı üzerinden ikincil konuma itilmemektedir. Çoğu kez eril iktidarı korumak için erkeğin kadından üstün olduğu vurgulanır. Kadının geri planda, ikincil statüde ve eksik olduğu algısı söz konusudur. Türkiye'de kız çocuğun doğumu ile erkek çocuğun doğumuna verilen tepkiler de farklılık göstermektedir. "Erkek adamın erkek çocuğu olur" gibi atasözleri, erkek çocuk sahibi olma ile daha da güçlendikleri belirtilmektedir. Bebekler dünyaya gelmeden kendini gösteren ayrımcı davranışlar bebeklikten başlayıp hayat boyunca sürmektedir. Örneğin yaşamın ilk yıllarında daha çok erkek bebeklerin fotoğrafları çekilir. Bu fotoğraflarda sırt üstü yatmış ve çıplak pozları vardır. Bu sadece masum bir fotoğraf olmaktan öte, aslında erkekliğin yüceltildiği eril kareler olarak nitelendirmek mümkündür.

3.6. Tahakkümün Gölgesinde Merdivene Tırmanan Bedenler

"Sen ne hakla benimle dalga geçersin?" (s.15)

"Erkekliğin bana verdiği hakla!" (s.15)

"Senin o erkekliğini var ya..." (s.15)

"Duyduğu bu cümleyle baya keyiflenmişti genç adam. Bu kız onu her an başka duygulara itebiliyordu. Tek kaşını kaldırıp alaycı bir ifadeyle sırttan adam, "Evet? Ne diyordun? Ne yapacaktın benim erkekliğimle?" diye sordu." (s.15)

"Söylediği sözün ne anlama geldiğini anladığı an susmuştu ama bu medeniyetten nasibini almamış adam, kullanacağı kadarını duymuştu maalesef..." (s.15-16)

Romanda geçen bu diyalogdan anlaşılacağı üzere erkeklik cinsel anlamda yüceltilirken kadının sessiz kalmak zorunda olması toplumumuzda bu baskınlığın ne denli güçlü olduğunu gözler önüne sermektedir. Temelde erkeğin kadından ayrı, daha üstün ve yüce oluşuna dair toplumsal ve kültürel yargılarda bulunmaktadır.

"Bir kadının görevi kocasını mutlu etmektir Yeliz." (s.382)

Kadının görevi olarak görülen eşini mutlu etme ona hizmet etme düşüncesi ataerkil yapının başka bir göstergesidir. Erkeğin en temel mutluluğu bu anlamda kadınların toplumsal işbölümü uyarınca yapmalarının gerekliliği olarak kabul edilen rollerinin varlığına dairdir. Kadınlarda ise bu durumun tam tersi söz konusudur. Duygulu olmaları, yaşam alanının sınırlarını ev, eş ve çocuk/larla belirlemeleri beklenmektedir. Kadın hem erkeğe bağımlı olmakta hem de ev içerisinde yaptığı işlerin ekonomik bir değere sahip olmamasından dolayı toplumsal değersizliğe itilmektedir. Dolayısıyla toplumda kadınların tüm belirtilenlerden de anlaşılacağı üzere ikincil sraya itildiğini söylemek açıkça mümkündür (Erzeybek, 2015: 23-24).

"Adam, kadının bindiği kapıya geldi." (s.18)

"İn..." (s.18)

"Ne?" (s.18)

"İn dedim sana, ben asla bir kadının kullandığı arabaya binmem..." (s.18)

"Ay canıma minnet, geç kullan..." (s. 18)

Cinsiyet ayrımının önemli bir görünümü günümüzde kadınların araba kullanması örneğinde de özellikle görülmektedir. Yapılan her trafik kazasından ya da hatalı sollamadan kadınların sorumlu tutulduğu “*Aha işte demedim mi bayan şoför*” şeklinde ifade edilen eril söylemlerle kadınların araç kullanmasının bile hazmedilemediği ve kabullenilemediği cinsiyetçi bir yapı söz konusudur. Yukarıdaki diyalogda da tam da bu noktaya değinilmiştir.

“*Sen şimdi oradan bana 22-24 anahtarını ver bakayım.*” (s.16)

“*Yeliz yerde duran aletlere baktı, bir an kaşlarını çatmıştı.*” (s.16)

“*Yahu daha sen bile karar veremedin 22 mi olsun 24 mü diye? Kaç tane ver'cem? Hem burada o kadar alet yok ki yaa, toplasan dört tane bi' şey var.*” (s.16)

Arabanın altından gelen homurtu “ Kabahat bende, kime neyi soruyorum ki?” (s. 16)

Dünyada ve Türkiye’de üretilen cinsiyetçi rol kalıplarından birisi de tamir ve benzeri teknik işlerin sadece erkeğe ait olduğuna ilişkindir. Ailede çocukların bakımından, temizlik ve yemek işlerinden annenin sorumlu olması, buna karşın evin onarım işleriyle ilgilenmemesi gerektiği anlayışı hâkimdir. Bu anlayış Hartmann’ın da dikkat çektiği üzere (1992) emek piyasasındaki ‘*kadın işi*’ ve ‘*erkek işi*’ olarak ayrılaşmanın da keskin varlığına dairdir. Bu ayrılaşmada, yüksek ücretli ve statülü işler erkeklere, buna karşın düşük ücretli ve güvencesiz işler kadınlara uygun görülmektedir. Erkeklerin evin temel geçindiricisi olma rolü kabul görülürken, kadınların da ev içi rollerle sınırlandırılması söz konusudur. Kadınların ücretli bir işte çalışması ise ‘*kadın işi*’ olarak tanımlanan öğretmenlik, hemşirelik ve sekreterlik gibi aslında ev içi alanla ilgili olan işlerde yoğunlaşmakta, bu da cinsiyet temelli ayrılaşmayı daha keskin hale getirmektedir.

Yukarıda verilen diyalogda da kadının teknik işlerden anlamadığının altı çizilmiştir. Oysa yine bu noktada dünyada kadınların işgücüne katılma oranlarının gittikçe yükselmesi, doğurganlık oranlarının azalması, daha geç yaşta evlenilmesi, yalnız yaşayan kadın sayılarındaki artış, ev teknolojisindeki hızlı değişim gibi etmenlerden kaynaklanmakta ve bunun olağan sonucu olarak da, kadınlar sürekli işlere gereksinim duymakta ve işgücü piyasasında daha uzun süre kalmaktadırlar. İşlerin ‘*kadın işi*’ (tezgâhtarlık ve sekreterlik gibi) ve ‘*erkek işi*’ (kamyon şoförlüğü ve otomobil tamirciliği gibi) şeklinde belirlenmesi tüm dünyada varlığını sürdürmekle birlikte aslında ‘*erkek işi*’ olarak adlandırılan birçok iş, iş deneyimi ya da süreklilik gerektirmemektedir. Örneğin Anker’in de ifade ettiği gibi, sekreterlik yapmak, posta dağıtım şoförlüğü yapmaya göre daha çok bilgi ve donanım gerektirmesine karşın, sekreterlerin ücreti şoförlerinkinden daha düşüktür. Bu örnekten hareket edildiğinde, yüksek insan sermayesi yatırımı ve iş deneyimiyle, yüksek ücret arasında pozitif bir ilişki bulunmadığını söylemek mümkündür (1998: 125).

“*Yani imzalayacak mısın?*” (s.36)

“*Emin değilim... Hem ben karşımdakinin bir erkek olmasını bekliyordum; gele gele mızımız bir sosyete çiçeği geldi. Aslında kadınlarla iş yapma prensibim yoktur. Onları başka yerlerde görmeyi tercih ederim.*” (s.36)

“*Eğer sen evde benimle kalmayı kabul edersen bende işe başlamam.*” (s.362)

“*Yapma Allah aşkına, ben erkeğim, çalışmam lazım...*” (s.362)

Kadının kamusal alandaki konumu, günümüzde geçmişe oranla artmış olsa dahi ataerkil yapının getirmiş olduğu kalıp yargılar, iş yaşamında erkeğin bulunması kadının özel alanla sınırlı kalması gerektiğine ilişkindir. Yukarıda geçen diyalogda ‘*kadınlarla çalışmam*’ diyen bir erkek söyleminin yer alması bile kadının konumuna ilişkin, kamusal alanda günümüzde dahi kabul görmemiş olmasının göstergelerinden biridir. Bu dışlayış, yaratılan ‘*kadınlık*’ ve ‘*erkeklik*’ kurgularının sorgulanmaksızın reddedilmesi yasak olan kutsal bir metin gibi kabul edilmektedir.

“*Aaa tanıyor musun sen o adamı? Nasıl biri, anlatsana...*” (s.20)

“*Neden merak ettin? Yoksa zengin koca peşinde olan o kızlardan mısın?*” (s. 20)

‘*Zengin koca peşinde koşan kız*’ rol kalıbı ataerkil düzen içerisinde ‘*eve ekmek getirenin*’ erkek olduğu görüşünü bize verirken kadının kendi ayaklarının üzerinde duramayacağı, bu konuda yetersiz olduğu bu sebeple zengin erkekle evlenme hayallerinin olduğu alt metnine sahip eril hegemonik dilin göstergesidir. Erkeğin hala evin temel para kazanan ve geçindiren rolünü üstlenen cinsiyet olarak kabul edilmesi

beraberinde kadınların çalışmasının değersizleşmesine de yol açmaktadır. Vogel'in da belirttiği gibi kadınlar ikincil pozisyonlarda yer aldıkları için emekleri değersizleşmektedir (2008).

“Söz dinlemedi babanne... Giyin dedim giyinmedi. Ben ne yapayım?” (s.79)

“Sözünü geçiremedun, bir da geldun riv riv edeyisun. Sen da babana mi çektun, karidan korkayisun?” (s.79)

Kitabın karakterlerinden Mehmet'in babaannesinin 'kadından korkuyor musun?' söylemi erkeğin 'baskıcı' ve kadının 'itaatkâr' kadın rolünde olmasının gerektiğine dair cinsiyetçi anlayışın izlekleridir.

“Sami Bey karısının bu sözü üstüne yüzüne çöken hüznü saklamaya çalışmıştı. İyi de neden savunmuyordu annesini, neden susturmuyordu karısını? Yeliz artık dayanamadı daha fazla.” (s.257)

Yukarıda romanda Yeliz karakterinin iç sesi aktarılmıştır. Evlilikte kadın erkek ilişkisi içinde erkeğin kadını susturması gerekliliğine vurgu yapılarak, erkeğin baskın konumda olmaması durumunun yakın çevre tarafından garip karşılanacağı düşünülmektedir. Bunun altında yatan temel sebep ise aile içerisinde erkeğin rolünün baskın olması ve kadının aile içi kalıplaşmış olan rolünde susan ve ezilen taraf olmasıdır.

“Ya kadın sana sözüümü kesme demedim mi ben?” (s.340)

Kadının erkek karşısında susması gerektiği anlayışı ve erkeğin her konuda söz sahibi olma hakkına sahip olması anlayışı kadının susturulması ikinci plana atıp ötekileştirilmesine zemin hazırlar.

“Bu güzel yaratığın sahibi benim herkes bilmeli...” (s.231)

“Aman ne güzel bir yol! Zaten beni sahipsiz sanan herkes üzerime atlıyordu.” (s.231)

“Mehmet haklılığını ispat ettiğini düşünüyordu. Bu sahiplenme her ne kadar hoşuna gitse de bu herifin bir şeyleri anlaması lazımdı.” (s.233)

'Sahiplik' ya da 'sahiplenme' duygusu ile bir başka 'sahipsiz kadın' ifadesi kadının bir erkek himayesinde olması gerektiği düşüncesini destekler nitelikte bir söylemdir. Bu bir anlamda korumanın erkeklikle eş tutulduğu kadınların da korunmaya muhtaç varlıklar olduğuna dair eril bir kabul ve uygulamalardır. Bu noktada koruyucu ataerkillik kavramını kullanmak yerinde olacaktır. Sakallı Uğurlu'nun da belirttiğine göre bu kavram, zayıf olarak görülen kadına yardım etme, destekleme ve onun için çalışma, para kazanma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kadın kimliği eş ve anne olarak yüceltilmekte ve ona ayrı bir değer verilmesi beklenmektedir. Ataerkilliğin kadına zarar veren baskıcı yönüne karşı eleştirel bir tavır sergilenmektedir. Ancak bu yaklaşımın, kadınları zayıf bir konumda tanımladığı ve cinsiyetler arasında eşitsizliği ürettiği için temelde erkek egemenliğini savunduğu düşünülmektedir (Sakallı Uğurlu, 2002; 2003; 2006; 2008).

“Mehmet daha bir sahiplenici bakıyordu Yeliz'e.” (s.205)

Kadınlığın ve erkekliğin temel unsurları olarak bilinen şeyler erkekler için sert, koruyucu ve himaye edici olduğu kadar sahiplenici tavra sahip olması gerekliliği de geçmişten günümüze aktarılan rol kalıpları içerisinde yer almaktadır.

3.7. Mor'un Sızıntısından Mor'un Sesine

“Kolunda hissettiği baskı ve sonrasında gelen acıyla adamın kendisini duvara yapıştırdığını anladı. İşte bu bakışlar her şeye değerdi.” (s.129)

“Kim lan o p..?” (s.129)

“Çek elini, kolum acıdı hayvan...” (s. 129)

“Ben mi kimim? Sana bunu döve döve mi öğreteyim? Ben her önüme gelen kızla yakınlaşmam anladsın mı? Rahat kadınlarla, düşer kalkarım nihayetinde bekâr bir adamım.” (s.202)

“Sen de uslu dur be! Bi' vurcam bayılcan...” (s.311)

Şiddet, bir hareketin bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik; karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma; duygu ve davranışta aşırılık anlamlarına gelmektedir. Şiddet davranışı, sadece fiziksel içerikli şiddeti değil, sözel ve psikolojik tacizi de içeren davranışlar bütünüdür. Temelinde zarar verme amacı güden davranış kalıpları yer almaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016: 32).

“Nerede kaldın? Saate bak...” (s.128)

“Ay sana ne acaba?” (s.128)

“Delirtmesene kızım! Altı üstü bir avuç yer. Bu saate kadar ne yaptınız?” (s. 128)

“Hışım la gidip kızın koluna yapışmıştı Mehmet. Öyle bir kükrüyordu ki...” (s.139)

“Neredeydin sen? Saatten haberin var mı?” (s. 139)

Kadının geç saatlerde ya da akşam saatlerinde dışarı çıkamamasında taciz, şiddet ve tecavüz gibi olguların yaşanması ya da yaşanma ihtimali sebep olarak gösterilmektedir. Bu olaylar zamanla kadının geç saatte evinden dışarıya çıkmaması gerektiği anlayışını da ortaya çıkarmıştır. Böylelikle kadınlar evden dışarıya istedikleri saatlerde çıkamamakta ya da oldukça seyrek olarak çıkabilmektedirler.

“Mehmet, ‘Sizin ikinize de ben bir ceza düşünüyorum ya, neyse...’ dedi.” (s.141)

“Yeliz babaannenin koluna girmişti. Adamın bu hali onda ister istemez güçlü bir kaleye sığınma ihtiyacı hissettirmişti.” (s.141)

Şiddete meyilli davranışların ve tutumların yanında Mehmet karakterinin şiddet unsurlarıyla Yeliz’e olan ilgisini belli etmesi, Yeliz tarafından şiddetin kabul edildiğine dair bir gösterge niteliğindedir. Geleneksel kadınlık rol beklentilerinin etkisi nedeniyle bazı kadınların da sömürü ve şiddeti içselleştirmeleri söz konusudur. Gerçekte bu durum, geleneksel ataerkil toplumlarda cinsiyetler arasındaki güç ilişkilerinin eşit bir şekilde dağıtılmamasından ve yeterince üzerine düşünülmemesi ve sorgulanılmamasından kaynaklanmaktadır. Bilinçaltına yerleşen ve uygun ortamlarda ortaya çıkan bu sosyal mekanizma, kadını ikincillığe iten ve pek tabii ki eşit olmayan özellikleri nedeniyle kadınların erkekler tarafından ezilmelerine, sömürmelerine ve ayrımcılığa uğramalarına yol açmaktadır.

3.8. Kıskanıyorum Öyleyse Varım!

“Hoşlanacak bir güven kalsaydı geride olabilirdi.’ Kızın bu duydukları neden hoşuna gitmişti bilmiyordu ama bu adam kendisini kıskanıyordu. Dün gece de buna benzer bir tepki vermişti. İşte bu iyi haberdirdi.” (s. 146)

“...abim onunla asla mutlu olamaz. Her şeye evet diyen bir kadın... Ezer onu bir kalemde... Ve sen de öyle. Sana karışmayan, seni delirtmeyen bir adamdan sıkılırsın. Adamı dakikada parmağına dolar, sonra onu orada unutursun bile... Kızım siz harikasınız!” (s.241)

İkili ilişkilerde kadınlar, kendisine karışan, kıskançlık davranışları ya da eril söylemlerle yaklaşan bir erkekleri tercih etmektedirler. Çünkü toplumumuzda ‘ideal erkek’ algısı böylelikle gözler önüne serilmektedir. ‘Kıskanan erkek seven erkektir’ anlayışı erkek baskısını kadınlar tarafından kabul eden ve meşrulaştıran bir söylemdir. Bu metinde de baskıcı tavırları ortadan kalktığıında, erkeğin ‘sıkıcı olacağı’ ve ‘kolaylıkla avuç içine alınabileceği’ ifade edilmiştir. Sallan Gül ve Altındal’ın dikkat çektiği üzere eşleri ya da sevgilileri tarafından öldürülen kadınların cinayetlerinde yargılanan eşler genel olarak ‘kıskançlığın cinayet işlemelerine neden olduğunu’ dile getirerek bunun cinayet işlemek için geçerli bir gerekçe olarak dahi göstermektedirler (2015).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı geçmişten günümüze kadar artarak devam etmekte olan sosyolojik bir olgudur. Toplumsal cinsiyete ait eşitlikçi olmayan ilişki biçimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Ataerkil sistem ve toplumda hâkim olan roller ve değerler kadının ev yaşamı ile ilişkilendirilmesine sebep olmuştur. ‘Erkeğin namusu’ olarak görülen kadın ev sınırları içine sadece annelik ve eş olma görevlerini uygulamayla eş tutulmuştur. Kadının erkeğin egemenliğinin altında olması birçok olguyu da beraberinde getirmiştir. Kadınları ikincil varlıklar olarak gören erkeklerin güç, otorite ve baskının etkisinde şekillenen davranış örüntüleri bulunmaktadır. Bu gerçekliği besleyen en önemli etkenlerden biri de eril söylemlerin farkında olmadan da olsa meşrulaştırılmasından kaynaklanmaktadır.

İnsanların genel kategorilere oturtulması sonucunda ortaya çıkan kalıplar ya da bir kişi veya grup hakkında yapılan genellemeler stereotip olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle kadınlara uysal, narin yapılı, anaç, bağımlı, pasifize edilmiş, fedakâr, çok konuşmayan, sorgulamayan, alttan alan; erkeklere ise tam da bu özelliklerin aksine güçlü, sahiplenen, sert yapılı, etken ve karar verici karakterlere sahip olunması uygun görülmüştür. Dolayısıyla kadınlar, erkekler karşısında bir öteki olarak kabul edilmektedir.

Bu bağlamda çalışmada ele alınan kullanıcılarının yaş ortalaması oldukça düşük olan Wattpad uygulamasında da bu cinsiyetçi yapı ve özellikler görülmektedir. Genel anlamda içerikler kontrol edilmemekte ve buraya her yaşta insanlar ulaşabilmekte ve burada paylaşım yapabilmektedir. Çalışmada ele alınan 'Deli Divane' romanından da görüleceği üzere genel anlamda içeriklere bakıldığında eril söylemlerin hâkim olduğu ikili ilişkilerde erkeğin sert, kadının bu durumu kabul eden cinsiyet olarak uyguladığı davranışların normalleştirilmesi söz konusudur. Wattpad'de yer alan romanların içeriklerinin yanı sıra yalnızca kitap kapaklarına bakıldığında da bu sosyolojik değerlendirmeyi yapmak mümkündür. Uygulamada yer alan romanların çoğunluğunda sadece erkek karakterlerin yer aldığını, kadınların bulunduğu ise ikinci planda ele alındığı göze çarpmaktadır.

'Deli Divane' romanının başkarakteri olan Yeliz karakterinin, Mehmet'in baskıcı davranışlarını sevgiyle ilişkilendirmesi, Mehmet karakterinin şiddet içeren konuşma ve davranışlarını Yeliz'in çekici bulması yazarın cinsiyetçi tutumunun göstergesidir. Roman yazarının kadın olmasıyla birlikte ele alınan kadın profili, eril cinsiyetçi bakış açısının yeniden üretilmesi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu romanda toplumun; kadına, erkeğe ve kadın-erkek ilişkilerine karşı eril bakışın nasıl içselleştirilmiş olduğunu, bu içselleştirilmeden hareketle toplumda hâkim olan cinsiyetçi yapının temel özelliklerini keskin bir şekilde barındırdığını ifade etmek mümkündür.

Cinsiyetçi söylem ve uygulamalar etrafında erkek egemen toplumda değersizleştirilen kadınlar bu romanda da benzer şekilde yer almıştır. Bu söylemler yazarı kadın olan ve oldukça etki alanı geniş tutulan Wattpad uygulaması içerisinde yer alan bir edebi türde dahi cinsiyetçi öğelerin fazlasıyla üretildiğini görmek mümkündür. Oysa kadınlık ve erkeklığe atfedilen değerlerin ataerkil yapı ve mekanizmalardaki görünüşleri etrafında sorgulanarak daha eşitlikçi söylem ve uygulamalara yerini bırakması gerekmektedir. Özellikle gençlerin takip ettiği bu uygulamaların mevcut yapıyı sorgulayıcı tavrının gelişebilmesi adına yayınların takibinin yapılması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek adına da hikâye ve romanlarda, erkek egemenliğini öne çıkaran ve yücelten konular, olgular, söylemler, ifadeler, imgelerin yerini kadınları ikincilleştirmeyen, eşitlikçi bir yöne evrilmesinin gerektiğini belirtmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akkaş, İ. ve Uyanık Z. (2016). "Kadına Yönelik Şiddet", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi 6, ss.32-42.
- Alp, H. (2011). "Küreselleşme Sürecinde Medyadaki Dezenformasyon Ve Irak İşgali Örneği", T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Altındal, Y. (2006). "Kadının Siyasette Yer Almasında Erkeksileşme Tartışmaları", Doğu Akdeniz Üniversitesi İkinci Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı.
- Altındal, Y. (2007). "Kadınların Siyasete Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açısından Değerlendirilmesi", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Altındal, Y. (2009). "Erkeksi Siyasetin 'Erk'siz Dublörleri", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 21, Haziran, ss. 351-367.
- Altındal, Y. (2019). Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Folkloru Yazıları, "Kapalı Kapılar Ardındaki Tayyörlü Kadınlar", (Edt.: Doç. Dr. Mehmet Ali Yolcu), Paradigma Akademi Yayınları, Şubat, İstanbul.
- Anker, R. (1998). Genderandjobs: Sex Segregation of Occupations in The World, Geneva: International Labour Office.
- Atasever, M. (2018). "Türk Destanlarında Toplumsal Cinsiyet Algısı", International Journal of Language Academy, Aralık.
- Balaman, F. (2012). "Lise Öğrencilerinin İnternet Ortamında KARATAŞ, A.. Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Amaçları ve Sosyal Paylaşım Unsurları", Journal of Life Sciences, 1(1), ss. 497-504.
- Bilgin, R. (2016). "Geleneksel ve Modern Toplumda Kadın Bedeni ve Cinselliği", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 1, ss. 219-243, Elazığ.
- Butler, J. (2008). Cinsiyet Belası & Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi, (Çev. B. Ertür), Metis Yayınları, İstanbul.
- Connell, R. W. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

- Doğan, N. (2015). “Türkiye’de Bireyin İnşasında Edebi Bir Tür Olarak Romanın Rolü” Sosyoloji Divanı, Sayı.6, Temmuz-Aralık.
- Durkheim, E. (1985). Toplum bilimsel Yönetim Kuralları, İstanbul, Bilim/Felsefe/Sanat Yayınları.
- Ecevit, Y. (2003). “Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çatışabilir?”, Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25,4, ss. 83-88.
- Engin, Y. (2015). “Sosyal Medya Kullanıcılarında Dijital Kimlik Olgusu Ve Toplumsal Olaylar Bağlamında İncelenmesi” İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı.
- Goffman, E. (2004). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu, (Çev. Barış Cezar), Metis Yayınları, İstanbul.
- Günay-Erkol, Ç. (2011). “Osmanlı-Türk Romanından Çağdaş Türk Romanına Kadınlık: Değişim ve Dönüşüm”, Özyeğin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türkiyat Mecmuası, Cilt 21.
- Hartmann, H. (1992). “Marksizm’le Feminizmin Mutsuz Evliliği”, (Çev: G. Aygen), Kadının Görünmeyen Emeği Kadınlar, Editör: Doç. Dr. Mehmet Ali Yolcu, Pradigma Akademi, Çanakkale.
- Hooks, B. (2012). “Feminizm Herkes İçindir: Tutuklu Politika”, (Çev. Zeynep Demirsu, Onur Günay), BGST Yayınları, İstanbul.
- Kan, D. (2012). “Yeni Medya Aracı Bilgisayar Oyunlarında Toplumsal Cinsiyetin İnşası”.
- Kekeç, N. (2014). “Ahmet Mithat Efendide Mizahın Toplumsal Cinsiyeti”, Türk Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, Ç. (2015). “Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde Siyasal Karar Verme Sürecine Sosyal Medya Etkisinin İncelenmesi”, (İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Anabilim Dalı Medya Ve İletişim Sistemleri Yüksek Lisans Programı), İstanbul.
- Küngerü, A. (2016). “Bir İfade Aracı Olarak Dijital Öykü Anlatımı” Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR), 2016 Cilt 1, Sayı 2, ss. 33-45. Maddeci Bir feminizm Üzerinde, Der: G. Savran, N. Tura, İstanbul, Kardelen Yayınları.
- Mora, N. (2008). “Medya ve kültürel kimlik”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi.
- Oakley, A. (1972). Sex, Gender and Society, Temple Smith, London.
- Özgökbil Bilis, P. ve Çatalcalı, A. (2012). “Toplumsal Cinsiyet Stereotiplerinin Medyada Sunumu Ve Popüler Kadın Sanatçılar Örneğinde “Kadın Star” Stereotipleri: Akşam-Hürriyet-Star Gazeteleri”, Erciyes İletişim, Cilt: 2, Sayı: 3, ss. 24-32, Ocak.
- Parla, J. (2011). “Tarihçem Kabusumdur! Kadın Romancılarda Rüya, Kabus, Oda, Yazı.”, Kadınlar Dile Düşünce, Der. Sibel Irzık ve Jale Parla, İletişim Yayınları, ss. 179-200.
- Phillips, A. (1995). Demokrasinin Cinsiyeti, İstanbul: Metis Yayınları. Psikoloji Yazıları, Cilt: 17, Sayı: 2, ss. 47-58.
- Poloma, M. M. (2007). Çağdaş Sosyoloji Kuramları (Çev.: Hayriye Erbaş), Eos Yayınevi, Ankara.
- Sakallı Uğurlu, N. (2002). “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Örneği”.
- Sakallı Uğurlu, N. (2003). “Cinsiyetçilik: Kadınlara ve Erkeklerle İlişkin Tutumlar ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı,” Türk Psikoloji Yazıları, Cilt: 6, Sayı: 11-12, ss.1-20.
- Sakallı Uğurlu, N. (2006). “Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye’de Yapılan Görgül Çalışmalar”, Türk Psikoloji Yazıları, Cilt: 9, Sayı: 17, ss. 53-69.
- Sakallı Uğurlu, N. (2008). “Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği’nin Türkçe’ye Uyarlanması”, Türk Psikoloji Yazıları, Cilt: 11, Sayı: 21, Haziran, ss. 1-11.
- Sallan Gül, S. ve Altındal, Y. (2015). “Türkiye Siyasetinin Eril Anatomisi: 1 Kasım Seçimlerini Kota Uygulamaları Üzerinden Yeniden Düşünmek”, Toplum ve Demokrasi Dergisi, 4 Seçim 1 Türkiye Sayısı, Editör: Yrd. Doç. Dr. Hakan Kiriş, Cilt: 9, Sayı: 19-20, ISSN:1307-4687, ss.51-71.
- Sallan Gül, S. ve Altındal, Y. (2018). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi, “Toplumsal Cinsiyet, Siyaset ve İktidar İlişkisi”, Lisans Yayıncılık, İstanbul, ss. 257-283.

Sancar-Üşür, S. (2000). “Siyasal Süreçlere Katılımda Kadın-Erkek Eşitliği”, Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma ve Siyaset, Der: M. Tan, S. Sancar ve Y. Ecevit, İstanbul: TÜSDAD.

Şeker, A. (2017). “Türk Romanında Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadın Temsillerine Yönelik Sosyolojik Bir Çözümleme”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 54, İstanbul.

Yılmaz, S. (2018). “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği”, İmgelem, Temmuz.

Yücel, T. “Yaşar Kemal Günleri”, 21-22 Mayıs 1993, Edebiyatçılar Derneği, ss. 53-57.

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/11/15/skandal-goruntulere-sorusturma-igrenc-kufur-ve-hakaretlere-sosyal-medyadan-tepki-yagiyor>

<https://www.turkcebilgi.com/roman>